

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ

دانشگاه صنعتی اصفهان
دانشکده منابع طبیعی

انواع گل رز و روش های تکثیر و نگهداری آن

(بهره برداری از محصولات فرعی مراتع)

استاد راهنما: دکتر محمد رضا وهابی

تهیه کننده: میترا شاهقلی ۸۷۰۹۱۹۳

بهار ۹۱

گونه هایی که بیشتر مورد توجه بوده و در باغات بوته های گل سُرخ را (بسته به وضعیت محل کاشت) به آن صورت در می آورند
۵ شکل بشرح زیر میباشد :

۱- گل سُرخ پاکوتاه : بوته هائیکست که پیوند آنرا روی ریشه یا ساقه نزدیک به خاک زده و میگذارند از پیوند چند شاخه بیرون آید و در اثر هرس همه ساله آنرا کوتاه نگه میدارند ، بطوری که بسته به جنس آن بلندی بوته ها از ۲۰ سانتیمتر تا یک متر بلند تر نمی شود .

۲- گل سُرخ گُربه : که پس از پیوند نزدیک خاک در اثر هرس نوک شاخه ها می گذارند شاخه های فرعی آن زیاد شود تا بوته بصورت گُربه درآید .

۳- گل سُرخ با ساقه بلند یا نیمه بلند : عبارت از بوته هائیکست که پیوند را روی یک ساقه صاف و لخت نسترن کوهی به بلندی یک متر تا یک متر و نیم می زنند . پس از نمو پیوند ، ساقه نسترن بتدریج قوی شده رنگ قهوه ای بخود گرفته راست می ایستد . باغبان میتواند شاخه هایی که از پیوند می روید را به میل خود به هر شکل بخواهد درآورد .

۴- گل سُرخ رونده پیچنده : این دسته از اقسام مخصوصی هستند که شاخه های آنها بلند شده و بالا میروند که آنها را بوسیله پایه یا داربستهای فلزی مخصوصی نگهداری کرده آرایش میدهند .

۵- گل سُرخ مجنون : که از پیوند اقسام رونده روی پایه بلند نسترن کوهی بدست می آید .

اقسام مختلف و جورهاي حاصله از گل سرخ :

بطوري كه گفته شد از گل سرخ گونه ها و واريته هاي (اقسام و جورها) زيادي تا كنون شناخته شده ، ولي آنچه از بهترين تقريبا در حدود ۱۰۰۰ تا ۱۵۰۰ گونه ها و واريته ها كه در باغات كشورهاي اروپايي مانند : فرانسه كاشته شده نگهداري ميشود گونه و واريته است .

براي آنكه در تزئيد جورهاي گل سرخ بتوانند نژاد هر واريته را معلوم نموده و بدانند هر واريته كه تازه بدست مي آورند از جفتگيري کدام يك از واريته ها بوجود آمده ، عده بيشماری از گياه شناسان و كارشناسان مخصوص اين گل ، آنها را دسته بندي کرده اند كه مهمترين از همه آنها دسته بندي زير است كه مورد توجه بيشتری مي باشد:

Baringo

Gold strike

Kiwi Kiw

RED CALYPSO

۱ - گل سرخ های پاکوتاه با گل درشت :

(شامل ۸ جور Remontants الف - دسته همیشه گلها (رمونتانت

(منظور از همیشه گلها آن دسته از گل سرخهائی است که بهار و تابستان تا اواسط پائیز متناوباً گل می دهند).

ب - دسته دورگه های همیشه گل : شامل دو سری و روی هم رفته ۲۲ جور مختلف مانند گل سرخ " مادام البرت باربیه " با گل زیبای درشت و خوش ترکیب کاملاً پُرپر ، برنگ زرد شتری که مغز آن زرد آلوئی و در سالهای نزدیک به ۱۹۴۷ بدست آمده است .

ج - دسته معروف به گل چای : شامل ۱۲ جور .

(گل Betty uprichard د - دسته دورگه چای : دارای ده سری مختلف شامل ۲۱۸ جور مانند " گل چای " (بتی اوپریشارد درشت نیمه پُرپر با گلبرگهای پهن برنگ صورتی گوشتی که میانه آن شنجرفی و پشت گلبرگها شنجرفی مایل به نارنجی خیلی خوشبو که در ۱۹۲۲ بدست آمده است .

رُزها یا گل سُرخ ها یکی از مهمترین دسته گیاهان
میباشد که انواع شناخته شده آن به بیش از ۲۰۰۰۰
گونه و واریته مختلف تخمین زده میشود .

رُز، یا گل سُرخ ، جنسی از خانواده گل سُرخ ها
رُزاسیه میباشد که بوته هایش پاکوتاه **Rosacea** یا
و پا بلند و رونده با ساقه های چوبی است و در
بعضی گونه ها برگهایش غیر دائمی و در برخی
دائمی میباشد .

در اقسام اصلی و اولیه بوته ها صورت بدوی خود
را داشته ، بصورت گُره و پُر تیغ و خار میباشد ،
ولی پس از گشنگیری و بدست آوردن اقسام و
جورهای تازه که بیشتر بوسیله پیوند روی پایه
های اقسام وحشی درست شده ، صورت آن
دگرگون شده و تا اندازه ای به میل پرورش
دهندگان تغییر صورت داده به اشکال مختلف :
گُره ، چتری ، مجنون (آویزان) و بقول
فرانسویان (گل رُز گریان) و غیره درآمده است

گل رز دو رگه ویرژو (virgo)

۳- خواباندن شاخه :

زمانیکه فصل قلمه زدن نباشد برای زیاد کردن بوته های قسم خاصی از گل سرخ به طریق خواباندن شاخه متوسل میشوند .

خواباندن شاخه در اقسام و جورهای پا بلند که برای قلمه زدن هم مناسب است و بیشتر در اقسام رونده عملی می باشد .

اوائل بهار شاخه هایی را که به اندازه کافی بلند و قابل خم شدنست قسمتی از آنرا از نزدیک زمین خم کرده در گلدان یا زمین پای بوته زیر خاک می کنند . پائیز یا بهار سال بعد که شاخه های خوابانده شده ریشه کرده است آنها را از بوته اصلی جدا کرده و موقع مقتضی با کمال احتیاط بیرون آورده در نقطه دیگر میکارند .

۴- پیوند : برای ازدیاد اقسام گل سرخ ، دو نوع پیوند معمول و مورد عمل است .

۱- پیوند شکمی : که در بهار تا اوائل تابستان و ماه اول پائیز که شیره نباتی در جریان بوده و شاخه ها خوب پوست میدهند میزنند .

۲- پیوند روی ریشه که زمستان در گلخانه می زنند : قبل از توضیح هر یک از اقسام پیوند باید پایه های مناسب برای پیوند را شناخت تا زحمتی که می کشند بی نتیجه نماند . مناسب ترین اقسام را برای پایه باید انتخاب کرد که در زیر شرح داده میشود .

زمین و خاک مساعد برای پرورش گل سُرخ :

برای آنکه بتوان یک باغ گل سُرخ احداث کرد یا آنکه بوته هایی را که در باغچه یا حاشیه خاک می کارند بطور کامل نمو کرده و از همه جهت جالب توجه باشد ، باید دید گل سُرخ در چه نوع خاک بهتر از سایر گلها تغذیه کرده و می تواند در آنجا تا حد طبیعی رُشد و پرورش یافته زیبایی طبیعی خود را نمایان سازد . بهترین زمین برای کاشتن گل سُرخ ها زمینی است که دارای خاک رُسی و شنی تازه باشد .

این قسم خاک کمی سنگین است و وقتی آنرا آب می دهند خاک به ابزار کار می چسبد ولی بزودی رطوبت اضافی را از خود رد کرده و در آن به آسانی و خوبی میتوان کار کرد . در چنین خاکی ریشه های گل سُرخ به اطراف منتشر شده و سائل تغذیه کافی برای بوته را فراهم ساخته و گلریزان فراوانی می کند . برعکس زمین های آهکی که خاکش مقادیر زیادی مواد آهکی مانند کربنات دو سود داشته باشد برای کاشتن گل سُرخ به هیچ وجه مناسب نیست . مقدار آهکی که در خاک برای بوته های گل سُرخ لازم است به نسبت مواد موجود در خاک و همینطور به نسبت نژادهای مختلف گل باید تفاوت داشته باشد .

چنانچه در زمین های رُسی و شنی مقدار آهک نباید از ۱۰ تا ۱۵ درصد و در زمین های شنی از ۵ درصد بیشتر باشد .

زمینهای شنی که در خاکش رُس یافت نمی شود ، برای پرورش گل سُرخ مناسب نیست . مگر آنکه آنرا به حد کافی با مواد پوسیده نباتی و حیوانی مخلوط کنند تا همیشه خاک را تازه نگهدارد .

روش مختلف از یاد گل سُرخ :

برای زیاد کردن اقسام بوته های گل سُرخ راههای متعددی وجود دارد که هر یک از آنها به نسبت خواصی که دارد می تواند مورد استفاده علاقمندان واقع گردد :

۱- کاشتن دانه های گل سُرخ :

دو موقع از کاشتن دانه های گل سُرخ برای زیاد کردن آن می توان استفاده کرد . یکی برای بدست آوردن جورهای تازه و دیگری کاشتن دانه های نسترن برای تهیه پایه های جوان و سالم قابل پیوند .

الف - برای بدست آوردن ارقام تازه ای از گل سُرخ :

باید میوه هائی را که به این منظور روی بوته ها باقی گذارده اند (این میوه ها حاصل گلهائی است که با قسم یا جور دیگری کشتگیری شده یا بواسطه وجود اقسام و جورهای متنوع زیاد در اطراف آن فکر می کنند بطور طبیعی عمل کشتگیری روی آنها انجام شده) اواسط پائیز موقعی که کاملا رسیده باشد ، قبل از شروع سرما و یخبندان بچینند ، نشانه رسیدن میوه گل سُرخ موقعی است که میوه ها رنگ انداخته و نارنجی رنگ می شوند .

ولی باید دانست در بعضی از اقسام گل سُرخ مخصوصا دورگه های چای میوه ها به زحمت رنگ می اندازند و بطور کلی موقع رسیدن میوه ها بسته به نژاد - منطقه و محل کاشت فرق می کند .

میوه های رسیده را باید همان موقع چیدن ، اواسط مهر یا آبان بکارند (زیرا تخم میوه های این گل پس از چیدن خیلی زود قوه نامیه خود را از دست می دهد) اگر تخمها کاملا نرسیده و هوای آن منطقه سرد شده ، برای آنکه قوه نامیه آن کامل شود ، تخمها را لای خاک اره یا ماسه نرم کمی مرطوب ، طبقه طبقه می چینند تا وقتی که برسد .

معمولا اوائل آذرماه می توان این دانه ها را بیرون کاشت ، موقع کاشتن، میوه ها را با چاقوی پیوند زنی چهار قسمت کرده دانه ها را خارج می سازند و برای آنکه بدانند دانه هائی که می کارند از چه قسمی است تا پس از سبز شدن و گل کردن معلوم شود بین آنها جورهای جدیدی بوجود آمده ، باید دانه های هر قسم را در خزانه مخصوصی جداگانه کاشته و بوسیله برجسیبی جور یا قسم آنرا مشخص کنند .

خزانه ای که در آن دانه ها را می کارند ، اگر در گلخانه باشد مناسب تر است . در غیر این صورت باید از تغارهای مخصوص بذرکاری استفاده کرد . خزانه یا تغار را با خاکی که تجزیه شده قبلا تهیه کرده اند پُر کرده روی آنرا صاف نموده ، دانه ها را به ردیف مرتب روی خاک می چینند، بعضی ها برای اینکه خاک خزانه تقویت شده و کمک موثری به سبز شدن تخمها کند ، با خاک هر خزانه ۱۰۰ تا ۱۵۰ گرم گوگرد و مقداری سولفات دوفر سفید و کمی از کودهای شیمیایی داخل می کنند .

بین جنسها و اقسام مختلف گل سرخ آنها که برای قلمه زدن مناسبند بشرح زیرمی باشند:

1 - گل سرخ های بنگال (*Rosier du Bengale*)

۲- گل سرخ های جزیره بوربون (*Rosier de lile Boorbon*)

۳- گل سرخ های منگوله و دو رگه های آن

۴- گل سرخ های چای *Rosier aueur de the* و چند جور از دو رگه های آن

۵- انواع گل سرخهای پولیانتا (*RosierPolyantha Moltiflore*)

۶- گل سرخ های پُر گل ویشور (*Wichuriana Multiflore*)

۳ - خواباندن شاخه :

زمانیکه فصل قلمه زدن نباشد برای زیاد کردن بوته های قسم خاصی از گل سرخ به طریق خواباندن شاخه متوسل میشوند .

خواباندن شاخه در اقسام و جورهای پا بلند که برای قلمه زدن هم مناسب است و بیشتر در اقسام رونده عملی می باشد .

اوائل بهار شاخه هایی را که به اندازه کافی بلند و قابل خم شدنست قسمتی از آنرا از نزدیک زمین خم کرده در گلدان یا زمین پای بوته زیر خاک می کنند . پائیز یا بهار سال بعد که شاخه های خوابانده شده ریشه کرده است آنها را از بوته اصلی جدا کرده و موقع مقتضی با کمال احتیاط بیرون آورده در نقطه دیگر میکارند .

۴ - پیوند : برای ازدیاد اقسام گل سرخ ، دو نوع پیوند معمول و مورد عمل است .

۱ - پیوند شکمی : که در بهار تا اوائل تابستان و ماه اول پائیز که شیره نباتی در جریان بوده و شاخه ها خوب پوست میدهند میزنند .

۲ - پیوند روی ریشه که زمستان در گلخانه می زنند : قبل از توضیح هر یک از اقسام پیوند باید پایه های مناسب برای پیوند را شناخت تا زحمتی که می کشند بی نتیجه نماند . مناسب ترین اقسام را برای پایه باید انتخاب کرد که در زیر شرح داده میشود .

پیوند شکافی یا شکمی : پیوند شکافی یا شکمی را دو موقع و بدو شکل می زنند .

الف - پیوند شکافی با جوانه بیدار .

ب - پیوند شکمی با جوانه خواب .

فصل پیوند با جوانه بیدار از اول خرداد تا اواخر تیرماه است که جریان شیره نباتی باز کردن پوست را از روی چوب آسان ساخته و پس از گرفتن پیوند وقت کافی برای نمو شاخه و رسیدن مغز چوبی آن هست.

موقع پیوند شکمی با جوانه خواب از اوائل شهریور تا اواخر مهرماه است که دیگر فصل برای بیدار شدن جوانه و نمو آن مقتضی نمی باشد . پیوند پس از گرفتن تا بهار بحالت خواب باقی مانده ، اوائل فروردین ماه شروع به سبز شدن و نمو می کند . پیوند پائیزه اگر در زمستان از یخ زدن حفظ شود (برای اینکه پیوندک در زمستان یخ نزند با شروع سرما روی آن را با قشری از پارافین منجمد می پوشانند) چون در آغاز بهار شروع به نمو می کند شاخه های آن قوی تر بوده و زمان کافی برای رسیدن مغز شاخه ها دارد .

طریقه عمل برای پیوند شکمی خیلی آسان و عبارت است:

از برداشتن پیوندک بوسیله چاقوی پیوند زنی از روی شاخه مورد نظر و جا دادن آن در شکافی که بشکل (روی پایه ، داده شده و بستن روی شکاف با پوست برآمده از پایه و بستن آن با ریسمان نرم T) میباشد .

پیوندک را بهتر است از شاخه ای که گل یا غنچه دارد بگیرند .

برای اینکار باید چنین شاخه ای را که شاداب و صاف است از بوته مورد نظر قطع کرده ، قسمت سرشاخه که مغزش نرم است و انتهایش را که جوانه های آن بد و نا مناسب می باشد بریده از قسمت میانه که دارای جوانه های برجسته و قوی است برای گرفتن پیوندک استفاده کنند .

بوسیله چاقوی پیوند زنی از ۱۵ میلیمتر زیر جوانه پوست را بسمت بالا بطوری میبرند که کمی از قشر چوبی مغز ساقه زیر جوانه باقی بماند ، بُرش را تا ۱۵ میلیمتری بالای جوانه برده ، آنجا پوست را از روی ساقه برمیدارند ، پیوندک بشکل بیضی نوک تیزی در می آید .

برگ پیوندک را باید بطوری قبلا چیده باشند که یک تا دو سانتیمتر از دُم برگ به پیوندک باقی بماند . حالا این پیوندک را که عبارت از پوست شاخه جوانه دار و نیمی از دمبرگ است از سر شکافی که روی شاخه پایه داده اند آهسته زیر پوست داخل کرده بسمت پائین می لغزانند تا تمام پیوندک زیر شکاف جا گرفته فقط از بین دولبه شکاف عمودی جوانه و دمبرگ بیرون بماند .

باتشكر